Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, po 1937-05-20, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Prie Tavo laiško kunigui aš nieko negalėčiau pridėti.

Mielas Juozapai,

Prie Tavo laiško kunigui [1] aš nieko negalėčiau pridėti. Atrodo, jis visai tvarkoj. Tik aš netikiu, kad kas iš to išeitų, – kad tenai būtų sutikimas. Pagaliau brolėno Jono [2] aš visai ir nepažįstu, nežinau, ar esu net matęs. Realiausia gal būtų Jėčis [3] (jį ir Žitkevičius Povilas [4] nurodinėjo, nors jis klebonui nepatiko). Nežinau, kuris ten Jėčis šeimininkauja dabar, – turbūt Vladislovas, buvęs „Ladukas“.

Kazimieras [5] atostogauja Biržuose (išvažiavo 20-tą). Nežinau, ar nuvažiuos į Baibokus, ar ne. Nelabai tesirengė. Birž. 4 d. Vabalninkuose didelės iškilmės – plento ir naujos mokyklos atidarymas [6]. Aš turiu pakvietimą iš iškilmių komiteto važiuoti. Bet mano nuvažiavimas – vargu ką padėtų. Gal būtų galima taip padaryti: jei tu galėtum ir norėtum – tai tuomet galėtumėm abu nuvažiuoti: tu atvažiuotum į Kauną, o šeštadienį – galėtumėm apie pietus (mano mašina) važiuot į Vabalninkus, ten pernakvotumėm – sekmadienį praleistumėm iškilmes ir grįžtumėm į Kauną. Tuomet vietoje būtų galima aptarti daug reikalų – ir gal globėjų klausimą išspręsti. Vienas – nežinau, ar važiuosiu į Vabalninkus, be to, – vienas aš nieko nepadarysiu ir nesutvarkysiu. Ir sklypo – vandens reikalu būtų naudinga tau pabuvoti Kaune. Mikšiu [7], man rodos, galima visai pasitikėti. Prieš porą dienų buvau ir mačiau – vandens prijungimą jis jau veda. Dabušį [8] jis pasiuntė jau po velnių, tais pačiais vamzdžiais [1r] // [1v] // naudositės tiktai jūs su Mikšiu. Dabušis rupūžė tavo sklypo nesuarė ir nieko nepasėjo. Jis aiškinas: esą už suarimą pareikalaus 30 litų, bet man rodos, kad jis meluoja. Teisybė, iki šiol arti buvo neįmanoma – per kieta žemė. Bet dabar, palijus, jau būtų galima suarti, mano išmanymu, suarimas galėtų kainuoti 8–12 litų. Suarus reikėtų pasėti vikiai ir juos žydinčius vėl aparti, – jie sėti – dar nevėlu. Rudenį gi būtų galima mėšlas krauti. Už kokio mėnesio ar dviejų atsikels gyventi ir Penčyla [9], tuomet turės aptverti savo sklypą – ir natūraliai Sakavičiaus [10] klientai turės jau pasukti aplink. Aparti ir pasėti, eventualiai mėšlo rudenį privežti galėtų tavo kaimynas Donelaitis [11] (iš kitos tavo sklypo pusės), tik reikėtų su juo iš anksto susiderėti. Taigi, jei galėtum atvažiuoti į Kauną ir į Baibokus, – tai atliktum visą eilę reikalų.

Kaip sveikata p. Bronės [12]?

Dalė [13] jau išvažiavo į Būgius, o aš kada važiuosiu ir kur važiuosiu – dar nežinau.

Labų dienų tau [14] ir p. Bronei nuo mūsų su Vanda [15].

Br. Balys [2r] [2v] //

KOMENTARAI

[1] Matas Kirlys (1872–1958) – Vabalninko klebonas, kanauninkas. Minimas laiškas kunigui neišliko. Tačiau laiško turinys galėjo būti panašus į anksčiau jam adresuotą laišką, nes vis dar buvo sprendžiamos tos pačios problemos – siūlyta susitikti dėl velionio Aniolo Sruogos vaikų globos ir palikto turto (Baibokų ūkio) priežiūros ir valdymo:

„Didžiai gerbiamas Kunige Kanauninke,

Gavęs seniau iš Tamstos ir iš p. [Jono] Klingos [artimiausio kaimyno iš Jasiuliškių kaimo] raminančių žinių, kad brolienė Salomėja Baibokuose verčiasi ir šeimininkauja neblogai, buvau nustojęs rūpintis a. a. brolio Aniolo vaikais ir turto likimu. Staiga š. m. vasario 1 d. brolienė prisiuntė žinią, kad ji privalo š. m. vasario irgi 1 d. sumokėti 370 litų paskolos ir negalėdama tai padaryti, prašo paskolinti, nes kitaip gresia turto varžytynės. Deja, pinigų paskolinti aš negalėjau ir nežinau, kaip brolienė tą reikalą sutvarkė. Tamstos maloniam dėmesiui siunčiu mano brolienei Salomėjai rašyto laiško nuorašą.

Čia paminėta aplinkybė verčia mane jau visai rimtai pagalvoti apie tai, ką reikia toliau daryti. Iki šiol man dar ir todėl buvo sunku ką nors veikti, nes visi kiti broliai visai nenorėjo į tuos reikalus kištis. Dabar lyg atrodo, kad brolių nusistatymas keičiasi. Aš manyčiau, kad globos paskyrimas neišvengiamas. Į globą turėtų įeiti: 1) vienas iš mūsų (arba gal net ir du, bet su vieno asmens balsu – viens kitą pakeičiant), 2) vienas iš kaimynų ir 3) pati brolienė Salomėja. Prie šios progos norėčiau prašyti Tamstos, didžiai gerbiamas Kunige Kanauninke, padėti surasti tinkamą kandidatą iš mūsų artimiausių kaimynų, kurs sutiktų būti globėju. Mano pastangos šiuo atžvilgiu, deja, nedavė jokių rezultatų.

Pirmas globėjų darbas būtų aprašyti turtą ir nusamdyti tinkamą ūkvedį. Sutikdami būti globėjais, mes visai nemanome pasižadėti finansuoti ūkio vedimą. Ūkis turi verstis pats iš savęs.

Tuo tarpu noriu dar prašyti Tamstos parėdymo, kad man būtų prisiųstas a. a. Aniolo Sruogos mirimo ir jo visų vaikų gimimo metrikai, kurie prašant globos paskyrimo bus reikalingi patiekti teismui.

Kadangi man nežinoma, kiek kainuoja metrikų pagaminimas, tai pinigus prisiųsiu vėliau, kai gausiu žinią, kiek reikia sumokėti.

Su didžia pagarba

Juozapas Sruoga

Vasario mėn. 8 d.“ (Juozapo Sruogos laiškas Matui Kirliui, iš Tilžės – į Vabalninką, 1937-02-08, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 1473, l. 10r, 11r).

[2] Jonas Lomanas (1905–1999) – Balio Sruogos pusbrolis, motinos Agotos Lomanaitės-Sruogienės (1867–1930) brolio Aniolo Lomano (1865–1945) sūnus, vienas mirusio Balio Sruogos brolio Aniolo Sruogos vaikų ir Baibokų turto globėjas iš Strazdžių kaimo.

[3] Vladislovas Jacevičius (Vladas Jėčis) (apie 1886–?) – Sruogų kaimynas Jasiuliškių kaime, greta Baibokų, mirus Aniolui Sruogai, jo vaikų ir Baibokų ūkio globėjas.

[4] Povilas Žitkevičius (g. 1881) – Vabalninko gyventojas, 1905 m. įvykių Vabalninke dalyvis.

[5] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1929–1936 m. Finansų ministerijos paskolų ir ekonominių informacijų skyriaus vedėjas. 1936–1940 m. akcinės bendrovės „Maistas“ direktoriaus pavaduotojas.

[6] 1937-07-04 Vabalninke surengta didelė dviguba šventė: naujai nutiesto Biržai–Vabalninkas plento ir naujos mūrinės pradžios mokyklos atidarymas.

Iškilmių dieną oficialiai atidaryta 27 kilometrų ilgio moderni kelio atkarpa. Šis plentas pagerino susisiekimą apskrityje, paleisti pirmieji reguliarūs autobusų maršrutai.

Nauja moderni mūrinė 6 klasių (pradžios) mokykla vietos apylinkės gyventojų lėšomis pastatyta 1936 m., o pamokos prasidėjo tų pačių metų rugsėjo mėnesio 1 d. Per oficialias iškilmes mokyklai suteiktas vabalninkiečio, buvusio Švietimo ministro ir Valstybės kontrolieriaus Konstantino Šakenio (1881–1959) vardas.

1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, prasidėjo masinis įstaigų pervadinimas. Kadangi Konstantinas Šakenis buvo nepriklausomos Lietuvos ministras ir tautininkų veikėjas (1941 m. sovietų suimtas ir ištremtas), jo vardas iš mokyklos pavadinimo pašalintas. 1947 m. mokyklos pavadinimas pakeistas. Po rašytojo Balio Sruogos, kuris taip pat buvo kilęs iš Vabalninko valsčiaus, Baibokų kaimo, mirties jau išaugusiai Vabalninko gimnazijai suteiktas Balio Sruogos vardas, kurį ji išlaikė iki šių dienų.

[7] Mikšys Liudas (1888–1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 3 savininkas.

[8] Stasys Dabušis (1889–1974) – kalbininkas, vertėjas. 1927–1938 m. Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos darbuotojas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 9 savininkas.

[9] Kazimieras Penčyla (1892–1975) – karininkas, kapitonas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 9 savininkas.

[10] Juozapas Sakavičius (g. 1901) – Kauno daržininkas, buvęs Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 7 savininkas.

[11] Andrius Daniulaitis (1880–1948) – statybininkas, dailidė, Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 15 savininkas.

[12] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona, sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, savininkė. Tuo metu sirgo, ruošėsi rimtai operacijai (įtartas vėžys – diagnozė, gavus atsakymą iš Patologijos instituto, vėliau nepasitvirtino).

[13] Dalia Sruogaitė (1925–2015) – dvylikmetė Balio Sruogos dukra, Kauno III valstybinės gimnazijos pirmos klasės moksleivė, baigusi penktuosius mokslo metus.

[14] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, Užsienio reikalų ministerijos tarnautojas, 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 7A šeimininkas.

[15] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius. Sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 9B, savininkas.

Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997) – 1928–1939 m. Kauno III valstybinės gimnazijos istorijos mokytoja, nuo 1935 m. tos pačios gimnazijos inspektorė. Sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 9B, šeimininkė.